

სასამართლო პრაქტიკა

► 1 – 4/2023

სააპელაციო საჩივრის წარდგენის ვადა

1. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 369-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, სააპელაციო საჩივრის შეტანის ვადაა 14 დღე. ამ ვადის გაგრძელება და აღდგენა დაუშვებელია და იგი იწყება მხარისათვის დასაბუთებული გადაწყვეტილების გადაცემის მომენტიდან.

2. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 259¹ მუხლის თანახმად, გასაჩივრების მსურველ მხარეს გააჩნია არა უფლება, არამედ ვალდებულება ჩაიბაროს გასასაჩივრებელი გადაწყვეტილება.

3. ეფექტიანი სასამართლო დაცვის უფლება გულისხმობს სამოქალაქო სამართალწარმოების მხარეების შესაძლებლობას, გამოიყენონ გასაჩივრების უფლება იმ მომენტიდან, როცა მათ შეუძლიათ ეფექტიანად შეაფასონ სასამართლოს გადაწყვეტილება.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

სუსგ № ას-645-2021

სსკ-ის 259¹ მუხლის პირველი ნაწილი

სსკ-ის მე-60 მუხლის მე-2 ნაწილი

სსკ-ის 61-ე მუხლის მე-3 ნაწილი

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა სასამართლოში მეუღლის მიმართ და მოითხოვა ქორწინების განმავლობაში შეძენილი ქონების თანამესაკუ-

თრედ ცნობა. აღნიშნული სარჩელი პირველი ინსტანციის სასამართლომ არ დააკმაყოფილა, მოსარჩელემ სააპელაციო წესით გაასაჩივრა აღნიშნული გადაწყვეტილება და მოითხოვა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილების მიღებით, სარჩელის დაკმაყოფილება. სააპელაციო სასამართლომ არ მიიღო სარჩელი წარმოებაში და მიუთითა სსკ-ის 369-ე მუხლზე, იმავე კოდექსის 259¹ მუხლის პირველ ნაწილზე, მე-60 და 61-ე მუხლებზე. მოსარჩელეს 2021 წლის 6 აპრილს ჩაჰბარდა სასამართლოს გადაწყვეტილება. მისთვის გასაჩივრების 14-დღიანი ვადის ათვლა დაიწყო 2021 წლის 7 აპრილს და დასრულდა 20 აპრილს, 24:00 საათზე, რისი გათვალისწინებითაც, მოსარჩელის მიერ 2021 წლის 21 აპრილს ახალციხის რაიონულ სასამართლოში შეტანილი სააპელაციო საჩივარი სასამართლომ დაუშვებლად მიიჩნია და დატოვა განუხილველად.

მოსარჩელემ კერძო საჩივრით გაასაჩივრა აღნიშნული გადაწყვეტილება. საჩივრით მან განჩინების გაუქმება და ხელახლა განსახილველად სააპელაციო სასამართლოში დაბრუნება მოითხოვა. საჩივრის საფუძველს წარმოადგენდა ის, რომ სააპელაციო საჩივარი მან სასამართლოში ელექტრონული ფოსტის მეშვეობით დადგენილ 14-დღიან ვადაში გააგზავნა. აღნიშნული დაადასტურა კანცელარიის განყოფილების უფროსმა.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

საკასაციო სასამართლომ დააკმაყოფილა კერძო საჩივარი და დაადგინა, რომ გასაჩივრებული განჩინება უნდა გაუქმებულიყო და საქმე

უნდა დაბრუნებოდა იმავე სასამართლოს. ყურადსაღებია საკასაციო სასამართლოს განმარტებები. მოქმედი საპროცესო კანონმდებლობა სააპელაციო საჩივრის დასაშვებობის ერთ-ერთ უმთავრეს წინაპირობად მიიჩნევს სააპელაციო საჩივრის საპროცესო ვადის დაცვით წარდგენას. ამ ვადის გაგრძელება და აღდგენა დაუშვებელია და იგი იწყება მხარისათვის დასაბუთებული გადანაცვების გადაცემის მომენტიდან. დასაბუთებული გადანაცვების გადაცემის მომენტად ითვლება დასაბუთებული გადანაცვების ასლის მხარისათვის ჩაბარება 259¹ მუხლის პირველი ნაწილით დადგენილი ვადის გასვლის შემდეგ. გადანაცვების გასაჩივრებისათვის დადგენილი ვადის დენა გადანაცვების სარეზოლუციო ნაწილის გამოცხადებიდან 30-ე დღეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში დაიწყება, თუ მხარე განსაზღვრული ვადის დაცვით სასამართლოში არ გამოცხადდება და გადანაცვებებს არ ჩაიბარებს, სამართლებრივ საფუძველს კი წარმოადგენს სსკ-ის 259¹ მუხლი, რომლის თანახმადაც, გასაჩივრების მსურველმა მხარემ უნდა ჩაიბაროს გასაჩივრებელი გადანაცვები. ეს ყოველივე წარმოადგენს არა უფლებას, არამედ, ვალდებულებას, რომლის შეუსრულებლობაც პირდაპირ გავლენას ახდენს მხარის მიერ გადანაცვების გასაჩივრების წესზე. სსკ-ის 259¹-ე მუხლის შინაარსი არ შეიძლება გაგებულ იქნეს დამოუკიდებლად, გადანაცვების გასაჩივრების უფლების გარეშე. გასაჩივრების ვადის დენის დაწყებას აწესრიგებს სსკ-ის მე-60 მუხლის მე-2 ნაწილის დანაწესი, რომლის თანახმად, წლებით, თვეებით ან დღეებით გამოსათვლელი საპროცესო ვადის დენა იწყება იმ კალენდარული თარიღის ან იმ მოვლენის დადგომის მომდევნო დღიდან, რომლითაც განსაზღვრულია მისი დასაწყისი.

პირველი ინსტანციის სასამართლოს 2021 წლის 10 მარტის გადანაცვების სარეზოლუციო ნაწილის გამოცხადებას ესწრებოდნენ მოსარჩელე და მისი წარმომადგენელი. ამასთან, მოსარჩელის წარმომადგენელმა გადანაცვების სარეზოლუციო ნაწილის გამოცხადებიდან არა უადრეს 20 და არა უგვიანეს 30 დღისა,

ე.ი კანონიერი ვადის დაცვით, განცხადებით მიმართა რაიონულ სასამართლოს და მოითხოვა გადანაცვების ჩაბარება, რაც 6 აპრილს განხორციელდა. შესაბამისად, ზემოთ განხილული მსჯელობის საფუძველზე, მოსარჩელისათვის გასაჩივრების 14-დღიანი ვადის ათვლა დაიწყო 2021 წლის 7 აპრილს და იმავე წლის 20 აპრილს ამოიწურა. ამასთან, მოსარჩელემ სასამართლოს კანცელარიისა და მოქალაქეთა მისაღები განყოფილების უფროსის 2021 წლის 1 ივნისის მიმართებით დაადასტურა, რომ გასაჩივრების ვადა არ დაურღვევია, რადგან სააპელაციო საჩივარი სასამართლოს ელექტრონული ფოსტის მისამართზე 14-დღიანი ვადის ბოლო დღეს, 23:44 საათზე გააგზავნა. ხოლო საჩივარი კანცელარიაში 2021 წლის 21 აპრილს, 09:30 საათზე დარეგისტრირდა, ვინაიდან გადმოგზავნილი იყო არასამუშაო საათებში. აქ აქტუალურია სსკ-ის 61-ე მუხლის მე-3 ნაწილი, რომლის მიხედვითაც საპროცესო მოქმედება, რომლის შესასრულებლადაც დადგენილია ვადა, შეიძლება შესრულდეს ვადის უკანასკნელი დღის ოცდაოთხ საათამდე. თუ საჩივარი, საბუთები ან ფულადი თანხა ფოსტას ან ტელეგრაფს ჩაჰბარდა ვადის უკანასკნელი დღის ოცდაოთხ საათამდე, ვადა გასულად არ ჩაითვლება.

ნინო ბერულავა

► 2 – 4/2023

დელიქტური მოთხოვნის გამარტივებული წესით განხილვა

ერთმანეთისაგან უნდა გაიმიჯნოს ცალკეული დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის განხილვის გამარტივებული წესი და დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების თაობაზე წარდგენილი სარჩელის ჩვეულებრივი წარმოება (ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

სუსგ №ას-862-2019

სსკ-ის 309²⁰ მუხლი

სსკ-ის 102-ე და 103-ე მუხლები

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

ავტოსაგზაო შემთხვევის შედეგად დაზიანდა საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს მოხელის მფლობელობაში არსებული სამინისტროს სამსახურებრივი ავტომანქანა და მოპასუხედ გვევლინება თავად მოხელე. ინციდენტის დროს სამსახურებრივ მანქანას მართავდა არაუფლებამოსილი მძღოლი, სამინისტროს ეზოში ავტოსამრეცხაოს თანამშრომელი – მეორე მოპასუხე, რომელსაც სამინისტროს ავტოსამრეცხაოში მისვლისას მოხელემ გადასცა გასაღები. ავტომანქანა დაზღვეული იყო, მაგრამ სადაზღვევო კომპანიამ უარი განაცხადა ანაზღაურებაზე. ხელშეკრულების შესაბამისად, უარი ეფუძნებოდა არაუფლებამოსილი მძღოლისათვის ავტომობილის გასაღების გადაცემის ფაქტს. მოპასუხემ სარჩელი არ ცნო და მიუთითა, რომ მოსარჩელის სახელზე რიცხული ავტომანქანა სამინისტროს ეზოშივე მდებარე სამრეცხაოს თანამშრომელმა თვითნებურად გაიყვანა სამინისტროს ეზოდან. შესაბამისად, ზიანის დადგომაში მას ბრალი არ მიუძღვის. მეორე მოპასუხეს შესაგებელი არ წარუდგენია, მაგრამ მოსამზადებელ სხდომაზე მან განმარტა, რომ აცნობიერებდა მის მიერ ჩადენილი ქმედების შედეგებს, თუმცა, მისი პოზიციით, ავტოსაგზაო შემთხვევა მხოლოდ მისი ბრალით არ მომხდარა და მოპასუხე ვალდებული იყო, რომ დალოდებოდა ადგილზე მანქანის გარეცხვას და გარეცხვისთანავე თვითონვე გაეყვანა მისი მართვის ქვეშე მყოფი ავტომანქანა სამრეცხაოდან. ავტოსამრეცხაო არ მდებარეობდა სამინისტროს ეზოში, არამედ იყო ამ ეზოს მომიჯნავე და არანაირი კავშირი არ ჰქონია მოსარჩელესთან. პირველმა ინსტანციამ სარჩელი ნაწილობრივ დააკმაყოფილა და მოპასუხეებს სოლიდარულად დაეკისრათ ზიანის ანაზღაურება. სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატამ მოსარჩელის სააპელაციო საჩივარი არ დააკმაყოფილა, რომელიც ეფუძნებოდა ზიანის სრულად ანაზღაურების მოთხოვნას და გასაჩივრებული გადაწყვეტილება დარჩა უცვლელად შემდეგ გარემოებათა გამო.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

საკასაციო სასამართლომ სარჩელი დაუშვებლად ცნო რიგი გარემოებების გათვალისწინებით. საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ წარმოდგენილი საკასაციო საჩივარი არ არის დასაშვები სსკ-ის 391-ე მუხლით გათვალისწინებული არც ერთი საფუძვლით. საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ მოსარჩელის მოთხოვნის ფაქტობრივი შემადგენლობა სამართლებრივ მოწესრიგებას საჭიროებდა დელიქტური ვალდებულებებით გათვალისწინებული საფუძვლებიდან - სკ-ის 992-ე მუხლი, 408-ე მუხლის პირველი ნაწილი. ვალდებულების დარღვევა სამოქალაქო სამართლებრივი პასუხისმგებლობის დადგომის საფუძველია, რომელიც იურიდიული პასუხისმგებლობის სახეა. სამოქალაქო-სამართლებრივი პასუხისმგებლობის ფორმათაგან ზიანის ანაზღაურებას აქვს უნივერსალური მნიშვნელობა და გამოიყენება სამოქალაქო უფლებათა დარღვევის ყველა შემთხვევაში, მაშინ როცა კონკრეტული სამართალდარღვევისას სხვა ფორმების გამოყენებაზე პირდაპირ უთითებს კანონი ან ხელშეკრულება. სამოქალაქო-სამართლებრივი პასუხისმგებლობა დაკავშირებულია არა პიროვნული თავისუფლების ბოჭვასთან, არამედ მოვალის მხოლოდ ქონების შემცირებასთან.

ქონებრივი პასუხისმგებლობის დასაკისრებლად საჭიროა, რომ სახეზე იყოს შემდეგი წინაპირობები: 1. სამართალდარღვევის შედეგად მიყენებული ზიანი; 2. დამრღვევის მართლსაწინააღმდეგო ქმედება; 3. მიზეზობრივი კავშირი მართლსაწინააღმდეგო ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის; 4. სამართალდამრღვევის ბრალი.

წარმოშობის საფუძვლების მიხედვით განასხვავებენ სახელშეკრულებო და არასახელშეკრულებო ზიანს. არასახელშეკრულებო ზიანის უზოგადესი და ცენტრალური ნორმაა სკ-ის 992-ე მუხლი, რომელიც განამტკიცებს ბრალეული პასუხისმგებლობის პრინციპს და დაზარალებულს ვალდებული პირის მიმართ ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებას ანიჭებს.

საკასაციო პალატამ მიუთითა, რომ ზიანი წარმოადგენს პირის ქონებრივი და არაქონებრივი

ინტერესების ხელყოფას მისი ნების გარეშე, რისი ანაზღაურებაც აღიარებულია ბრუნვის წესჩვეულებებით და შეზღუდული არ არის კანონმდებლობით.

როგორც ზიანის მიყენების ფაქტის, ასევე განცდილი ზიანის ოდენობის მტკიცების ტვირთს ატარებს დაზარალებული მხარე. ზიანის ანაზღაურების ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს რეალურად განცდილი დანაკარგების ჯამს. ის არ უნდა ატარებდეს მოვალის მიმართ სადამსჯელო ხასიათს და არ უნდა წარმოადგენდეს საჯარიმო სანქციას, რამეთუ ვალდებულების დარღვევისათვის სამოქალაქო-სამართლებრივი პასუხისმგებლობის არსი მდგომარეობს კრედიტორისათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურებაში და არა მოვალის დასჯაში. სასამართლომ განმარტა, რომ მართლსაწინააღმდეგოდ მოქმედებს ის, ვინც არღვევს სამართლებრივ დანაწესებს, სამართლის ნორმათა მოთხოვნებს. მიზეზობრივი კავშირი სამართალდარღვევის ერთ-ერთი აუცილებელი ელემენტია. ანაზღაურდება მხოლოდ ისეთი ზიანი, რომელიც მართლსაწინააღმდეგო ქმედებით იყო გამოწვეული. ამგვარად, ანაზღაურებას ექვემდებარება მხოლოდ ის ზიანი, რომელიც მისი გამოწვევი ქმედების უშუალო, აუცილებელი, პირდაპირი შედეგია. რაც შეეხება ბრალს, ბრალის სამართლებრივი კატეგორია განსაკუთრებული იურიდიული მნიშვნელობის მქონეა სამართლის ნებისმიერ სისტემაში. სამოქალაქო სამართალში განსხვავებენ ბრალის ორ ფორმას: განზრახვა (*dolus*) და გაუფრთხილებლობა (*culpa*), რომლებიც პირის ქმედების სუბიექტური შემადგენლობის ელემენტებია. აღნიშნული განმარტების თანახმად, მოპასუხეების მართლსაწინააღმდეგო მოქმედება იმით გამოიხატება, რომ ავტომატურად დაზიანებით საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს მიაღდა ზიანი 1950 ლარის ოდენობით და მოპასუხეებს ეს სადავოდ არც გაუხდიათ, მართლსაწინააღმდეგობა დადგენილ იქნა თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის 2017 წლის 16 ივნისის კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით.

საკასაციო პალატამ მიუთითა, რომ ერთმანეთისაგან უნდა გაიმიჯნოს ცალკეული დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის განხილვის გამარტივებული წესი და დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების თაობაზე წარდგენილი სარჩელის ჩვეულებრივი წარმოება. დისპოზიციურობის პრინციპიდან გამომდინარე, კანონით მინიჭებული შესაძლებლობა - საქმე განხილულ იქნას გამარტივებული წესით შემჭიდროვებულ ვადებში, მოსარჩელე მხარის დისპოზიციური უფლებაა და მას არ ეკრძალება სარჩელის წარდგენა საერთო საფუძველზე ჩვეულებრივი წესით.

გამარტივებული წარმოებით საქმის განსახილველად კი, სსკ-ის 309²⁰ მუხლი ვალდებულებას აკისრებს მოსარჩელეს, სარჩელს თან დაურთოს კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო განაჩენი ან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განმხილველი ორგანოს/თანამდებობის პირის მიერ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე გამოცემული ადმინისტრაციული-სამართლებრივი აქტი, რითაც სასამართლო დადგენილად მიიჩნევს ზიანის მიყენების ფაქტს. ხოლო რაც შეეხება განსხვავებას დელიქტით მიყენებული ზიანის გამარტივებული და ჩვეულებრივი სასარჩელო წესით განხილვას, გამარტივებული წესით საქმის განხილვის დროს სახეზეა კანონიერ ძალაში არსებული განაჩენი, რომლითაც უტყუარად დასტურდება ზიანის ფაქტი და მიზეზობრივი კავშირი ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის, შესაბამისად, სასამართლო აღარ იკვლევს აღნიშნულ საკითხებს და დამატებითი მტკიცებულებების წარმოდგენის გარეშე დადასტურებულად მიიჩნევს მათ. ზიანის ოდენობა სასამართლო კვლევისა და შეფასების საგანია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც განაჩენით/ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე გამოცემული ადმინისტრაციული აქტით იგი არ არის დადგენილი, ხოლო ზიანის ოდენობის დამადასტურებელი მტკიცებულება უნდა წარადგინოს მოსარჩელემ. რაც შეეხება, ჩვეულებრივი სასარჩელო წესით დელიქტის შედეგად მიყენებული ზიანის შესახებ სარჩელის განხილვას, მხარეები სსკ-ის 102-ე და 103-ე მუხლების შესაბამისად წარუდგენენ სასამართ-

ლოს ყველა ელემენტის მტკიცებულებებს, თავის მხრივ კი სასამართლო წარმოდგენილ მტკიცებულებებს შეაფასებს სსკ-ის 105-ე მუხლის შესაბამისად.

ნინო ბერულავა

► 3 – 4/2023

სარჩელის უზრუნველყოფის შეზღუდვა

სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებით ზიანის მიყენება გულისხმობს უფლების დაუშვებელ ხელყოფას.

უზრუნველყოფის ინსტიტუტის დანიშნულებაა რიგი უფლებების დროებითი შეზღუდვა, ხოლო ხელყოფად კი შეიძლება დაკვალიფიცირდეს შემთხვევები, როგორიცაა მაგალითად, ფაქტობრივი ზიანის დადგომა ან შემოსავლის დაკარგვა.

ასეთ შემთხვევაში, მოპასუხე უფლებამოსილია, მოითხოვოს მოსალოდნელი ზარალის უზრუნველყოფა, ანუ ე.წ. უზრუნველყოფის შეზღუდვა.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

უზენაესი სასამართლოს 2021 წლის 11 თებერვლის განჩინება საქმეზე N ას-115-2020

სსკ-ის 199-ე მუხლი

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის 2012 წლის 8 ოქტომბერს სანოტარო წესით გაფორმდა სესხისა და იპოთეკის ხელშეკრულება. 2013 წლის უკანასკნელი ცვლილების საფუძველზე მთლიანობაში განსაზღვრეს, რომ მოპასუხემ მოსარჩელეს 114 260 აშშ დოლარი ასესხა, სესხის ძირითადი თანხის ყოველთვიური 4 პროცენტის სარგებლით. მოპასუხემ არაჯეროვნად შეასრულა საკუთარი ვალდებულება და მოსარჩელის განცხადების საფუძველზე ნოტარიუსმა გასცა სააღსრულებო ფურცელი, რომლითაც განსაზღვრა აღსასრულებელი ვალდებულება

და ამასთან აღსასრულებლად მიექცა იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონება. მოპასუხის განცხადების საფუძველზე, თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის განჩინებით სააღსრულებო ფურცლის აღსრულება შეჩერდა 2 წლით, რის გამოც, მოსარჩელემ სესხის სახით გაცემული თანხა ორი წლის განმავლობაში ვერ დაიბრუნა, რითაც მას ზიანი მიაღდა და ითხოვდა მის ანაზღაურებას. თბილისის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით მოპასუხის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, კერძოდ, სააღსრულებო ფურცელში მითითებული სესხის ძირითადი თანხის დაკისრების ნაწილში შევიდა ცვლილება და სესხის ძირითადი თანხის სახით მსესხებლის ვალდებულება კრედიტორის წინაშე 90 500 აშშ დოლარით განისაზღვრა. თბილისის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, მოპასუხეს მოსარჩელის სასარგებლოდ დაეკისრა მიუღებელი შემოსავლის სახით მოთხოვნილი ზიანის ანაზღაურება, რაც მოპასუხემ გაასაჩივრა სააპელაციო წესით და მოითხოვა გადაწყვეტილების გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა. სააპელაციო სასამართლოს განჩინებით, სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა, გასაჩივრებული გადაწყვეტილება უცვლელი დარჩა.

II. სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

სააპელაციო სასამართლომ საკუთარი გადაწყვეტილება დააფუძნა სკ-ის 411-ე მუხლსა და სსკ-ის 199-ე მუხლს. 199-ე მუხლთან მიმართებით სასამართლომ განმარტა, რომ სარჩელის უზრუნველყოფით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების თაობაზე მოპასუხემ უნდა მიმართოს სასამართლოს სარჩელით. მასვე ეკისრება დამდგარი ზიანისა და მისი ოდენობის დამტკიცების ტვირთი. სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენებით მიყენებული ზიანი არ გულისხმობს უფლების დროებით შეზღუდვის ნებისმიერ შემთხვევას, პირიქით, უზრუნველყოფის ღონისძიების დანიშნულებაც სწორედ უფლების დროებით შეზღუდვაა, მაგალითად, გასხვისე-

ბის აკრძალვა, ნივთობრივი უფლებით დატვირთვის აკრძალვა და ა.შ. სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებით ზიანის მიყენება გულისხმობს უფლების დაუშვებელ ხელყოფას, როგორცაა, მაგალითად, ფაქტობრივი ზიანის დადგომა ან შემოსავლის დაკარგვა. ასეთ შემთხვევაში, მოპასუხე უფლებამოსილია, მოითხოვოს მოსალოდნელი ზარალის უზრუნველყოფა, ანუ ე.წ. უზრუნველყოფის შებრუნება. სააპელაციო სასამართლომ შეაფასა აღნიშნული შემთხვევა და მართებულად მიიჩნია პირველი ინსტანციის გადაწყვეტილება ზიანის ანაზღაურების ვალდებულების დაკისრების შესახებ. მოთხოვნა გამომდინარეობდა სკ-ის 411-ე მუხლიდან, რადგან მოსარჩელე ითხოვდა იმ მიუღებელ სარგებელს, რომელსაც მიიღებდა, მოპასუხეს ვალდებულება რომ ჯეროვნად შეესრულებინა. სასამართლომ ასევე განმარტა, რომ იმისათვის, რომ შემოსავალი მიუღებლად ჩაითვალოს, მას პირდაპირი და უშუალო კავშირი უნდა ჰქონდეს მოვალის მიერ ვალდებულების დარღვევასთან. პირდაპირ კავშირში იგულისხმება მოვლენების, მოქმედებისა და დამდგარი შედეგის ის ლოგიკური ბმა, რომელიც არ ტოვებს შემოსავლის მიღების რეალურ შესაძლებლობასთან დაკავშირებული ეჭვის საფუძველს. სასამართლოს მოსაზრებით, იმ პირობებში, რომ მოპასუხე მხოლოდ მოთხოვნის უსაფუძვლობასთან მიმართებით იცავდა თავს და ზიანის ოდენობასთან მიმართებით შედავება არ განუხორციელებია, ივარაუდება, რომ მიუღებელი შემოსავლის სახით ორი წლის განმავლობაში, თვეში 1% ოდენობით ზიანის ანაზღაურების დაკისრება გონივრული, პროპორციული და სამართლიანი იყო. სასამართლომ იმსჯელა ზიანის ანაზღაურების გამომრიცხველი გარემოების არ არსებობაზეც, რამდენადაც კრედიტორის ძირითადი საქმიანობა ფულადი სახსრების განკარგვით შემოსავლის მიღება იყო, მოვალისთვის წინასწარ განჭვრეტადი უნდა ყოფილიყო სესხად აღებული თანხის ვადაში დაუბრუნებლობისას მოპასუხისთვის ზიანის მიყენების ფაქტი, ასევე, მოვლენების გონივრული განსჯის შეუძლებლობა საქმეზე არ დადგენილა.

III. უზენაესი სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

უზენაესმა სასამართლომ განიხილა საკითხი, არსებობს თუ არა მოპასუხისათვის სსკ-ის 199 III მუხლით გათვალისწინებული სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენებით მიყენებული ზარალის ანაზღაურების საფუძველი, რისი შესწავლის შემდგომაც მიიჩნია, რომ მოპასუხის საკასაციო საჩივარი უნდა დაკმაყოფილებულიყო ნაწილობრივ. სასამართლოს განმარტებით, 199-ე მუხლის მესამე ნაწილით დადგენილი ზიანის ანაზღაურების საფუძველი უნდა ვეძიოთ სამოქალაქო მატერიალური კანონმდებლობის ნორმებში. საკითხისადმი ამგვარი მიდგომა მიღებულია იმდენად, რამდენადაც საპროცესო კანონმდებლობა სასამართლოს მიერ სამოქალაქო საქმის განხილვის წესებს ადგენს და ამ მიზნის ფარგლებში მხარეთა შორის საპროცესო-სამართლებრივ უფლება-მოვალეობებს განსაზღვრავს, ხოლო მათი მოთხოვნების სამართლებრივი საფუძველი მატერიალური კანონმდებლობიდან გამომდინარეობს. აღნიშნული საპროცესო ნორმა ზიანის არსს კი არ განსაზღვრავს, არამედ იგი იმას ადგენს, თუ რა შემთხვევებში სარგებლობს მოპასუხე უფლებით, მოითხოვოს სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება. ასეთ დროს ზიანში მოიაზრება, მაგალითად, ფაქტობრივი ზიანის დადგომა ან მიუღებელი შემოსავალი (ანუ ანაცდური მოგება (*lucrum cessans*)). ზიანის ანაზღაურების შესახებ მოსარჩელის მოთხოვნის მატერიალურ საფუძველს ქმნის სკ-ის 408-ე მუხლის პირველი ნაწილი, 411-ე და 412-ე მუხლები. სააპელაციო სასამართლომ მოსარჩელის მატერიალური მოთხოვნა დაუკავშირა სკ-ის 411-ე მუხლს. უზენაესმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ ყურადღება უნდა მიექცეს იმას, რამდენად მოსალოდნელი იყო მიუღებელი შემოსავლის მიღება. მიუღებელი შემოსავალი თავისი ბუნებით გულისხმობს „წმინდა ეკონომიკურ დანაკარგს“ (*pure economic loss*), რომელიც ხელშეკრულების მხარემ განიცადა და რომელსაც ადგილი არ ექნებოდა, ხელშეკრულება რომ ჯეროვნად შესრულ-

ლებულიყო. იმისათვის, რომ შემოსავალი მიუღებლად ჩაითვალოს, მას პირდაპირი და უშუალო კავშირი უნდა ჰქონდეს მოვალის მიერ ვალდებულების დარღვევასთან. მიუღებელი შემოსავალი ექვემდებარება ანაზღაურებას, თუკი კრედიტორი დაასაბუთებს, რომ იგი ამ ოდენობით ანაზღაურებას მიიღებდა ვალდებულების ჯეროვანი შესრულების პირობებში და ეს მოვალისათვის სავარაუდო უნდა ყოფილიყო. სასამართლომ ამავედროულად მოიხმო დადგენილი პრაქტიკა, რომელიც არსებობს ფულადი ვალდებულების შეუსრულებლობით მიყენებულ ზიანზე. როდესაც ხელშეკრულებით განსაზღვრულია საპროცენტო განაკვეთი, ხელშეკრულების საგანს წარმოადგენს გვაროვნული ნივთი - ფული, ხოლო კრედიტორის სამენარმეო საქმიანობა სასყიდლიანი კრედიტის გაცემაა, სკ-ის 411-ე მუხლის წინაპირობების არსებობა დადასტურებულად მიიჩნევა. ფული ყოველთვის შემოსავლის წყაროა, ვინაიდან შეუძლია, შესძინოს მესაკუთრეს არა მხოლოდ მისთვის სასურველი ქონება, არამედ გარკვეული პერიოდული შემოსავალი საბანკო პროცენტის სახით. ფულადი ვალდებულების შეუსრულებლობა კრედიტორს ყოველთვის აყენებს ზიანს და, სხვაგვარი ვალდებულების შეუსრულებლობით გამოწვეული ზიანისგან განსხვავებით, განსაკუთრებული მტკიცება არ სჭირდება არც ზიანის მიყენების ფაქტის და არც მისი ოდენობის დადგენას, ე.ი ფულადი ვალდებულების შეუსრულებლობით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების საქმეებში განსხვავებული მიდგომაა მტკიცების ტვირთის განაწილების მხრივ. საკასაციო პალატა არ დაეთანხმა სააპელაციო სასამართლოს მოსარჩელისათვის ზიანის სრულად ანაზღაურებასთან დაკავშირებით და განმარტა სსკ-ის 199-ე მუხლის მესამე ნაწილის შინაარსი, კერძოდ, ამ მუხლის მიხედვით, მოპასუხეს შეუძლია, სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენებით მიყენებული ზიანი თავიდან აიცილოს შემდეგ შემთხვევებში:

1. მოსარჩელეს უარი ეთქვა სარჩელზე ან გაუქმდა ჯერ არაღძრული სარჩელის უზრუნველყოფა იმის გამო, რომ პირმა არ აღძრა სარჩელი სასამართლოს მიერ დანიშნულ ვადაში;

2. მოსარჩელეს უარი ეთქვა სარჩელზე და გადაწყვეტილება შევიდა კანონიერ ძალაში.

ჩვენს შემთხვევაში თბილისის საქალაქო სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით სარჩელს მთლიანად კი არ ეთქვა უარი, მისი გარკვეული ნაწილი არ დაკმაყოფილდა. ასეთ პირობებში, სსკ-ის 199 III მუხლის საფუძველზე კრედიტორისათვის (დასახელებული გადაწყვეტილებით განხილული საქმის მოპასუხე) ზიანის სრულად ანაზღაურება, არასწორია. მუხლის შინაარსიდან გამომდინარეობს, რომ ამ ნორმის ერთ-ერთი მიზანი კრედიტორისათვის სარჩელის დაუკმაყოფილებლობით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურებაა, რადგან უზრუნველყოფის მომთხოვნ მხარეს მეორე მხარისათვის სარჩელის უზრუნველსაყოფად გამოყენებული ზარალის ანაზღაურება მაშინ ევალება, თუკი მოსარჩელეს სარჩელზე უარი უთხრეს. ცხადია, რომ სარჩელის ის ნაწილი, რომელიც მოსარჩელისათვის სასარგებლო შედეგით დასრულდა, მოპასუხისათვის ზიანის მომტანი ვერ იქნება, ვინაიდან აღნიშნულ ნაწილში მოსარჩელის მოთხოვნა მოპასუხის მიმართ სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით კანონიერადაა ცნობილი. მუხლის შინაარსი უნდა განიმარტოს არა მისი სიტყვასიტყვითი მნიშვნელობით არამედ კანონის განმარტების ლოგიკური და განვრცობითი მეთოდის გამოყენებით, სხვაგვარი განმარტება დაარღვევს იმ საკანონმდებლო ბალანსს, რომლის დაცვასაც კანონმდებელი ისახავდა მიზნად. სასამართლოს დასკვნით, პირველი ინსტანციის სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით სარჩელის ნაწილობრივ დაკმაყოფილებისას მოპასუხეს სარჩელის დაკმაყოფილებული ნაწილის პროპორციულად ზიანი არ უნდა აუნაზღაურდეს, რადგან ამავე გადაწყვეტილების შესაბამისად, მითითებულ ნაწილში ზიანი ვერ იარსებებს. მსესხებლისათვის დასაკისრებელი ზიანი იმგვარად უნდა განისაზღვროს, რომ მას გამოაკლდეს უზრუნველყოფის მომთხოვნი მხარის სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილებული ნაწილის პროპორციული თანხა.

ნინო ბერულავა

► 4 – 4/2023

ბათილი გარიგების სამართლებრივი შედეგები

უცილოდ ბათილი გარიგების შედეგად წარმოშობილია კანონისმიერი ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობა, რომლის ძალითაც მხარეები ვალდებული არიან, აღადგინონ პირვანდელი მდგომარეობა და ერთმანეთს დაუბრუნონ ის, რაც მათ არარა გარიგებით მიიღეს

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

უზენაესი სასამართლოს 2011 წლის 11 ივლისის განჩინება საქმეზე N ას-188-177-2011

სკ-ის 59-ე, 316-317-ე და 976-ე მუხლები.

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელე ითხოვდა მოპასუხის მიმართ ქონების გაუმჯობესებისთვის გაწეული ხარჯებისა და ზიანის ანაზღაურებას, რადგან მან მოპასუხეს გადაუხადა ბინის ნასყიდობის თანხა, ხოლო ამ უკანასკნელმა მოსარჩელეს გადასცა ბინა სარგებლობაში. ბინა მოსარჩელემ გააუმჯობესა სარემონტო სამუშაოებითა და სხვა მოქმედებებით. ეს ყოველივე განხორციელდა ხელნერილის შესაბამისად, ხოლო მოპასუხემ არ შეასრულა თავისმხრივ შესასრულებელი პირობა და უარი განუცხადა მოსარჩელეს ბინის საკუთრებაში გადაცემაზე იმ საფუძველით, რომ მათ შორის დადებული შეთანხმება წარმოადგენდა ბათილ გარიგებას, რადგან უძრავ ნივთებთან დაკავშირებული ფორმის დაუცველად იყო დადებული (სსკ-ის 59-ე მუხლი). მოპასუხე ედავება მოსარჩელეს ზიანის ანაზღაურების ნაწილში და დაუსაბუთებლად მიიჩნევს ამ მოთხოვნას.

პირველი ინსტანციის სასამართლომ სრულად დააკმაყოფილა სარჩელი, ხოლო სააპელაციომ გააუქმა ის სწორედ ზიანის ანაზღაურების ნაწილში. პალატამ აღნიშნა, რომ არასწორად იყო გამოყენებული სკ-ის 981-ე მუხლის მეორე ნაწილი აღნიშნულ სამართალურთიერთობაზე და განმარტა, რომ მითითებული ნორმა უნდა

განიმარტოს ამ მუხლის პირველ ნაწილთან ერთად, რომელიც აღნიშნული ვალდებულების წარმოშობას უკავშირებს ქონების მიმღების ბრალს, განზრახვას ან უხეშ გაუფრთხილებლობას. ასეთ შემთხვევაში წარმოიშობა ვალდებულება ზიანის მიყენებისათვის და ამ ქონების უსაფუძვლო შეძენის ან დაზოგვისათვის. პალატის პოზიციით, აღნიშნული წინაპირობები არ არსებობს და ასევე არ არსებობს მეორე ნაწილით გათვალისწინებული წინაპირობა, რადგან მოსარჩელეს მოპასუხისათვის თანხა არ გადაუცია უნაცვალგებოდ, მან ეს თანხა გადასცა გარიგების საფუძველზე, რის საფუძველზეც მფლობელობაში მიიღო მოპასუხის კუთვნილი საცხოვრებელი ბინა.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

უზენაესმა სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო პალატის გადაწყვეტილება სსკ-ის 393-ე მუხლის პირველი ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტის - კანონის არასწორი განმარტების საფუძველზე. სასამართლომ განმარტა, რომ მოდავე მხარეთა შორის ფორმის დაუცველად დადებული უცილოდ ბათილი გარიგების შედეგად წარმოშობილია კანონისმიერი ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობა, რომლის ძალითაც მხარეები ვალდებული არიან, აღადგინონ პირვანდელი მდგომარეობა და ერთმანეთს დაუბრუნონ ის, რაც მათ არარა გარიგებით მიიღეს. ასეთ სამართლებრივ შედეგს ითვალისწინებს სამოქალაქო კოდექსის 976-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი, რომლის თანახმად, პირს, რომელმაც სხვას ვალდებულების შესასრულებლად რაიმე გადასცა, შეუძლია, მოსთხოვოს ვითომ-კრედიტორს (მიმღებს) მისი უკან დაბრუნება, თუ ვალდებულება, გარიგების ბათილობის ან სხვა საფუძვლის გამო, არ არსებობს, არ წარმოიშობა ან შეწყდა შემდგომში.

სკ-ის 981-ე მუხლის პირველი ნაწილით, თუ მიმღებმა მიღებისას იცოდა ან უხეშ გაუფრთხილებლობის გამო მისთვის უცნობი იყო სამართლებრივი საფუძვლის ხარვეზის არსებობა და ამის შესახებ მოგვიანებით შეიტყობს ან გადაცემის თაობაზე მოთხოვნა მიღებულია სასამარ-

თლო წარმოებაში, მაშინ მიმღებს ეკისრება პასუხისმგებლობა ხარვეზის თაობაზე ცნობების მიღების ან სასამართლო წარმოებაში გადაცემის დროიდან. მოპასუხეს კი თანხის გადაცემისთანავე უნდა სცოდნოდა უძრავი ნივთის შეძენისათვის კანონით იმპერატიულად დადგენილი სავალდებულო წინაპირობების დაუცველად დადებული გარიგების საფუძველზე მიღებული ფულის არაკანონიერება.

ნინო ბერულავა

► 5 – 4/2023

ადმინისტრაციული სარჩელის სათანადო სახე

თუ მოსარჩელის მიზანია არსებული მდგომარეობის შეცვლა და მისთვის ხელსაყრელი მდგომარეობის მიღწევა სარჩელის დასაშვები სახეობაა – სარჩელი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის დავალების თაობაზე (სასკ-ის 23-ე მუხლი).

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

უზენაესი სასამართლოს 2016 წლის 28 იანვრის განჩინება საქმეზე N პს-565-558 (კ-15)

სასკ-ის 23-ე და 22-ე მუხლები

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელეს განცხადება ჰქონდა შეტანილი სსიპ „საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციაში“ წევრობის შესახებ, ხოლო ასოციაციის აღმასრულებელი საბჭოს გადაწყვეტილებით იგი არ დაკმაყოფილდა, იმ მიზეზით, რომ საბჭომ მიიჩნია, „ადვოკატთა შესახებ“ კანონის მიხედვით, ადვოკატის ტესტირების გავლის დამადასტურებელი მოწმობა ძალას კარგავს, თუ პირი ტესტირების გავლიდან 7 წლის განმავლობაში არ დაიწყებს საადვოკატო საქმიანობას და აღნიშნული დანაწესი უნდა გავრცელდეს იმ პირზეც, რომლებიც პროკურატურის მუშაკთა ან მოსამართლეთა გამოცდის საფუძველზე აპირებს

ადვოკატთა ასოციაციაში განწევრიანებას. საბჭომ მოსარჩელეს მიუთითა, რომ მნიშვნელობა არა აქვს, რა ვადაში კარგავს სერთიფიკატი ძალას ანდა საერთოდ ვადიანია თუ უვადოა იგი, კანონი არა სერთიფიკატის ვადის გასვლაზე უთითებს, არამედ მოთხოვნაზე, რომ პირმა საადვოკატო საქმიანობა დაიწყოს ტესტირებიდან 7 წლის განმავლობაში. მოსარჩელეს ჩაბარებული ჰქონდა პროკურატურის მუშაკთა საკვალიფიკაციო გამოცდა 2003 წელს, ხოლო საადვოკატო საქმიანობის ზემოთ აღნიშნული ვადა გავიდა 2010 წელს. საბჭომ აღნიშნული გარემოების მოსარჩელეზე გავრცელება დაასაბუთა იმით, რომ თუ კანონის ეს მოთხოვნა არ გავრცელდება პროკურორებზე და მოსამართლეებზე, ადვოკატები აღმოჩნდებიან აშკარა დისკრიმინაციულ მდგომარეობაში, ამიტომ საბჭომ საჭიროდ მიიჩნია, უარი ეთქვა განცხადების დაკმაყოფილებაზე და ურჩია მოსარჩელეს, ხელახლა ჩაებარებინა საკვალიფიკაციო გამოცდა, რის შემდეგაც ამ უკანასკნელმა მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიას. სასამართლომ არ გაიზიარა ასოციაციის მოსაზრება, სასამართლომ ასოციაციის სიმცდარე „ადვოკატთა შესახებ“ კანონის ვიწრო და ტელეოლოგიური განმარტებით დაასაბუთა, რომლის მიხედვითაც, ტესტირებისა და ადვოკატთა ასოციაციაში განწევრიანების სავალდებულობის დადგენა ემსახურება საადვოკატო საქმიანობის კვალიფიციური, შესაბამისი ცოდნის და კვალიფიკაციის მქონე იურისტის მიერ განხორციელების მიზანს.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

განჩინება საკასაციო წესით გასაჩივრდა ასოციაციის მიერ. უმნიშვნელოვანესია სასამართლოს განმარტებანი სასამართლოს მიერ სარჩელის დასაშვებ სახეობათა განხილვისას. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ ადმინისტრაციული საპროცესო კანონმდებლობა მოსარჩელის უფლებისა და კანონიერი ინტერესების დაცვის მიზნით ითვალისწინებს სხვადასხვა პროცესუალურ საშუალებას. ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული შე-

საბამისი სარჩელის სახეების გამოყენება დამოკიდებულია იმ მიზანზე, რომელსაც ისახავს მოსარჩელე. სასკ-ის 23-ე მუხლი განსაზღვრავს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის თაობაზე სარჩელის დასაშვებობის, ხოლო 33-ე მუხლი მავალდებულებელი სარჩელის საფუძვლიანობის პირობებს. სარჩელი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გაუქმების თაობაზე, ცნობილი როგორც შეცდომებითი სარჩელი და სარჩელი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის მოთხოვნით, ცნობილი როგორც მავალდებულებელი სარჩელი, განსხვავებულ მიზანს ისახავენ.

სარჩელის ეს ორი სახეობა არის უფლების დაცვის ალტერნატიული საშუალებები. სარჩელის სახეობის შერჩევისას გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება მიზანს. იმ შემთხვევაში, თუ მოსარჩელის მიზანია არსებული მდგომარეობის შეცვლა და მისთვის ხელსაყრელი მდგომარეობის მიღწევა, სარჩელის დასაშვები სახეა – სარჩელი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის დავალების თაობაზე, იგივე სასკ-ის 23-ე მუხლი. ასეთი აღმჭურველი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემაზე უარის შემთხვევაშიც სარჩელის მიზანი არის არა აქტის გამოცემაზე უარის გაუქმება, არამედ აქტის გამოცემა. მიზნიდან გამომდინარე, სასამართლომ განმარტა უმნიშვნელოვანესი გარემოება, როდესაც მოთხოვნილი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემაზე უარის თქმისას, აქტის გამოცემის სასარჩელო მოთხოვნა უმეტესად იმავდროულად მოიცავს უარის თქმის შესახებ ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბათილად ცნობასაც, ამ დროს გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს აღმჭურველი აქტის გამოცემის დავალებას, ორგანოს მოვალეობის შესრულების დავალებას.

სარჩელი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის თაობაზე უფრო მეტად დაკავშირებულია ნებართვის მოპოვებასთან გამოცემაზე უარის კანონიერების დასადგენად მონაწილეობა არა იმდენად უარის თქმის სამართლებრივი საფუძველი, არამედ აქტის გამოცემაზე მოსარჩელის უფლების სამართლებრივი საფუძველი, ვინაიდან აქტის გამოცემაზე უარი არის

უკანონო, როდესაც მოსარჩელეს აქვს აქტის გამოცემაზე კანონიერი უფლება. ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემაზე კანონიერი უფლების ან ინტერესის დადგენის შემთხვევაში ფაქტობრივად დგინდება მოსარჩელის უფლების ხელყოფის ფაქტი.

სახელმწიფოებმა უნდა მოაწყონ მათი სამართლებრივი სისტემები იმგვარად, რომ ხელი შეეწყოს სწრაფ და ეფექტიან სამართალწარმოებას, მათ შორის, დაუსწრებელი გადაწყვეტილებების მიღების შესაძლებლობის კუთხით, თუმცა აღნიშნული არ შეიძლება განხორციელდეს სხვა პროცედურული გარანტიების, განსაკუთრებით მხარეთა თანასწორობის პრინციპის, ხარჯზე.

ნინო ბერულავა

► 6 – 4/2023

სასამართლო უწყების ჩაბარება

1. ეროვნულ სასამართლოებმა უწყების ჩაბარებასთან დაკავშირებით სამართლებრივი დახმარება უნდა ითხოვონ შესაბამისი წევრი სახელმწიფოსგან

2. ეროვნული ორგანოებს აქვთ ვალდებულება, უზრუნველყონ „სამართლიანი განხილვის“ მოთხოვნები თითოეულ საქმეზე. (ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადამწყვეტილება საქმეზე გახარია საქართველოს წინააღმდეგ, 2017 წლის 17 იანვარი

მინსკის 1993 წლის 22 იანვრის კონვენციის მე-6 მუხლი

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელემ მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს, რათა მისი ქალიშვილი ოფიციალურად დარეგისტრირებულიყო, როგორც რეზიდენტი პირი მის მისამართზე. სასამართლო უწყება გაიგზავნა (მოპასუხის) განმცხადებლის რეგისტრირებულ მისამართზე, რომლითაც მას

მიეწოდა ინფორმაცია სარჩელის შესახებ. სასამართლოს კურიერმა განაცხადა, რომ უწყება ვერ ჩაბარდა ადრესატს, რადგან სახლში არავინ ცხოვრობდა და დაკეტილი იყო. სასამართლო უწყება მხოლოდ ერთხელ გაიგზავნა. ინფორმაცია სამართალწარმოების შესახებ გამოქვეყნდა ყოველდღიურ გაზეთში, სასამართლოს ბრძანების საფუძველზე. სასამართლომ დააკმაყოფილა სარჩელი. გადაწყვეტილება გამოტანილ იქნა დაუსწრებლად და მიეთითა, რომ განმცხადებლის ადგილსამყოფელი ვერ დადგინდა. სასამართლომ, მოსარჩელის მეორე სარჩელის საფუძველზე, კვლავ დაუსწრებელი გადაწყვეტილება გამოიტანა. აღნიშნული გადაწყვეტილებით, არასრულწლოვანის მიმართ შეიძლებოდა გაცემულიყო საერთაშორისო პასპორტი და მამის თანხმობის გარეშე დაეტოვებინა საქართველოს ტერიტორია, მშობლის უფლებების შეზღუდვის ვადის მიუთითებლად. განმცხადებლის ადგილსამყოფელი სასამართლოს მიერ ისევ ვერ დადგინდა და სამართალწარმოების შესახებ ინფორმაცია გამოქვეყნდა გაზეთში. განსხვავებით პირველი დაუსწრებელი სამართალწარმოებისა, უწყება ორჯერ იქნა გაგზავნილი განმცხადებლის რეგისტრირებულ მისამართზე. აღნიშნულ პროცესებში ბავშვის ინტერესების დამცველი - მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანო, თვითონ ცდილობდა განმცხადებელთან დაკავშირებას. განმცხადებლის მეზობლებმა ორგანოს აცნობეს, რომ ბავშვის მამამ სახლი გაყიდა და გაემგზავრა მოსკოვში. განმცხადებელი დავობდა, რომ დაკარგა ყოველგვარი კონტაქტი საკუთარ ქალიშვილთან, სასამართლოს მიერ მის მიმართ გამოტანილი ორი დაუსწრებელი გადაწყვეტილებითა და ეროვნული სასამართლოების მიერ შემდგომი უარით - შეეცვალათ აღნიშნული გადაწყვეტილებები.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

სასამართლომ იხელმძღვანელა ეროვნული კანონმდებლობითა და მინსკის 1993 წლის 22 იანვრის კონვენციით, რომელსაც საქართველო მიუერთდა 1996 წელს. აღნიშნული კონვენცია არეგულირებს მრავალი სახის სამართლებრივ

საკითხს, მათ შორის, სასამართლოს ან სხვა დოკუმენტების გაგზავნას, სამოქალაქო, სისხლის სამართლებრივი გადაწყვეტილებების აღიარებას, აღსრულებას და შესაბამის კომპეტენტურ ორგანოებს შორის თანამშრომლობას სამოქალაქო, საოჯახო და სისხლის სამართლის საქმეებში. კონვენცია ადგენს, რომ მართლმსაჯულების ორგანო უწყებას აგზავნის დოკუმენტებს შესაბამისი ქვეყნის კანონმდებლობის მიხედვით. გარდა ამისა, კონვენცია საშუალებას აძლევს დიპლომატიურ წარმომადგენლობებსა და საკონსულო დანესებულებების აგენტებს, გააგზავნონ დოკუმენტები საკუთარ მოქალაქეებზე და გამოკითხონ ისინი არასავალდებულო წესით. უზენაესი სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, როცა სამართალწარმოებაში ჩართულია პირი, რომელიც ცხოვრობს მინსკის კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოთაგან ერთ-ერთში, გარდა საქართველოსი, მის მიმართ მოქმედებს მინსკის კონვენცია. უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ასეთ შემთხვევაში სასამართლო დოკუმენტების გაგზავნა უნდა მოხდეს მინსკის კონვენციაში განსაზღვრული პროცედურის შესაბამისად და არა ეროვნული საპროცესო კოდექსის მიხედვით (იხ. ას-214-199-2014). სასამართლო კვლავ აღნიშნავს, რომ მხარეთა თანასწორობის პრინციპი, რომელიც სამართლიანი სასამართლოს ფართო კონცეფციის ერთ-ერთი ელემენტია, მოითხოვს თითოეული მხარისგან ჰქონდეს გონივრული შესაძლებლობა წარმოადგინოს საკუთარი საქმე ისეთ პირობებში, რომლებიც არ ჩააყენებს მას მნიშვნელოვნად არახელსაყრელ მდგომარეობაში მის მოწინააღმდეგე მხარესთან მიმართებით. სასამართლო ხაზს უსვამს ეროვნული ორგანოების ვალდებულებას - უზრუნველყონ „სამართლიანი განხილვის“ მოთხოვნები თითოეულ საქმეზე. კონვენციის მე-6 მუხლი მოითხოვს და საშუალებას აძლევს სახელმწიფოებს მოაწყონ მათი სამართლებრივი სისტემები იმგვარად, რომ ხელი შეეწყოს სწრაფ და ეფექტიან სამართალწარმოებებს, მათ შორის, დაუსწრებელი გადაწყვეტილებების მიღების შესაძლებლობის კუთხით. თუმცა აღნიშნული არ შეიძლება განხორციელდეს სხვა პროცედურული გარანტიების,

განსაკუთრებით მხარეთა თანასწორობის პრინციპის ხარჯზე. კონვენციის მე-6 მუხლის არც ფორმალური და არც შინაარსობრივი მხარე ხელს არ უშლის პირს საკუთარი თავისუფალი ნებით გამოხატულად ან ნაგულისხმევად უარი თქვას სამართლიანი სასამართლოს გარანტიებზე, თუმცა ასეთი უარი დადგენილი უნდა იყოს ცალსახად და უზრუნველყოფილი იყოს მისი მნიშვნელობის შესაბამისი მინიმალური გარანტიებით. თბილისის საქალაქო სასამართლოს პასიურობა საეჭვოა, რადგან ეროვნულ სასამართლოებს შეეძლოთ ეთხოვათ სამართლებრივი დახმარება შესაბამისი წევრი სახელმწიფოსგან, მაგალითად, რუსეთისგან, მინსკის კონვენციის მიხედვით. სასამართლო არ გამოორიცხავს იმ შესაძლებლობას, რომ სასამართლო უწყებების გაგზავნა და მედიაში მისი გამოქვეყნების შესახებ განჩინებები ემსახურებოდეს ლეგიტიმურ მიზანს - უზრუნველყოს სამართალწარმოების სისწრაფე და ეფექტიანობა, თუმცა, აღნიშნული პროცედურა არ შეიძლება გამოყენებული ყოფილიყო სხვა პროცედურული გარანტიების საზიანოდ, კერძოდ, მხარეთა თანასწორობის პრინციპის საწინააღმდეგოდ. სასამართლო უწყებების გაგზავნის შესაძლებლობა მათი გამოქვეყნების გზით, უნდა მომხდარიყო კეთილსინდისიერად და როგორც უკიდურესი საშუალება. მართალია, განმცხადებელს არ მიუწოდებია განახლებული ინფორმაცია მისი ადგილსამყოფლის შესახებ შესაბამისი სარეგისტრაციო ორგანოებისთვის, მისი ქცევა არ იყო ბოლომდე კეთილსინდისიერი, მაგრამ საქართველოს სასამართლო ორგანოების მიერ აღნიშნული გარემოებისადმი მინიჭებული უარესი შედეგები, აშკარად არაპროპორციული იყო. ეროვნულ სასამართლოებს აკლდათ გულისხმიერება დაუსწრებელი სამართალწარმოებების დროს, რაც გულისხმობდა იმას, რომ განმცხადებელს უნდა ჰქონოდა შესაძლებლობა, მოცემული საქმე ხელახლა განხილულიყო მისი მონაწილეობით, აქედან გამომდინარე დადგინდა, რომ საქმის ხელახალი განხილვის პროცესის დროს აშკარა იყო, რომ განმცხადებელი ნამდვილად იმყოფებოდა რუსეთში, როცა ორი დაუსწრებელი გადაწყვეტილება იქნა მიღებული, სასამართლოები-

სთვის ცხადი უნდა ყოფილიყო, რომ არც სასამართლო უწყებებს და არც სასამართლო გადაწყვეტილებებს განმცხადებელამდე არ მიუღწევია.

ნინო ბერულავა

► 7 – 4/2023

სხდომაზე გამოუცხადებლობა გამოწვეული იყო საპატიო მიზეზით

საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლით აღიარებულია უფლების სასამართლო წესით დაცვის საყოველთაო პრინციპი, თუმცა, იგი არ არის აბსოლუტური და ექვემდებარება შეზღუდვას.

თავის მხრივ, შეზღუდვა ლეგიტიმურია, თუ იგი კანონით პირდაპირ გათვალისწინებული საფუძველს ემყარება.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

უზენაესი სასამართლოს 2020 წლის 16 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე N ას-1816-2019

სს.კ-ის 215 III მუხლი

კონსტიტუციის 31-ე მუხლი

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელე ითხოვდა სამკვიდრო მოწმობის ნაწილობრივ ბათილად ცნობას, საკუთარი თავის მემკვიდრედ და მესაკუთრედ ცნობასა და თანხის დაკისრებას მოპასუხეებისთვის. თბილისის საქალაქო სასამართლოს დაუსწრებელი გადაწყვეტილებით დაკმაყოფილდა სარჩელი. სააპელაციო სასამართლოს მიმართა მოპასუხემ და მოითხოვა დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გაუქმება. მოპასუხის წარმომადგენლის განმარტებით, მან დაგვიანების გამო ვერ შეძლო სხდომაზე გამოცხადება, ხოლო განცხადება სამი დღით ადრე ჰქონდა წარდგენილი, სადაც ითხოვდა სხდომის გაცდენის საპატიოდ ჩათვლას. სააპელაციო სასამართლომ არ გაიზი-

რა აპელანტის მტკიცება, რომ სასამართლო სხდომაზე გამოუცხადებლობა გამოწვეული იყო საპატიო მიზეზით.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ ერთ-ერთ საქმეზე განმარტა, რომ დაუსწრებელი გადაწყვეტილება წარმოადგენს ერთგვარ სანქციას იმ მხარის მიმართ, რომელიც თავისი არაკეთილსინდისიერი ქმედებით, არასაპატიოდ უგულვებელყოფს სასამართლოს მიერ განსაზღვრული საპროცესო მოქმედების, მოცემულ შემთხვევაში სასამართლო პროცესზე გამოცხადების, შესრულების მოვალეობას. საკასაციო სასამართლომ საჩივარი დაუშვებლად მიიჩნია, მაგრამ საჩივარი დასაშვები რომც ყოფილიყო, მას არ ჰქონდა წარმატების პერსპექტივა, რადგან განსახილველ შემთხვევაში, არ არსებობდა სსკ-ის 391-ე მუხლის მეხუთე ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტით დადგენილი საკასაციო საჩივრის დასაშვებობის წინაპირობა. 407 II მუხლის თანახმად, სააპელაციო სასამართლოს მიერ დამტკიცებულად ცნობილი ფაქტობრივი გარემოებები სავალდებულოა საკასაციო სასამართლოსათვის, თუ წამოყენებული არ არის დასაშვები და დასაბუთებული პრეტენზია. ხოლო სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილად ცნობილ ფაქტობრივ გარემოებებთან დაკავშირებით კასატორებს ასეთი პრეტენზია არ წარმოუდგენიათ. განსახილველ შემთხვევაში, დადგენილია მოპასუხის სასამართლო სხდომაზე გამოუცხადებლობის ფაქტი. ასევე ის გარემოება, რომ მოპასუხისთვის სათანადო წესით იყო შეტყობინებული საქმის განხილვისა და დანიშნული სხდომის დრო და ადგილი, შესაბამისად, საპატიო მიზეზის არ არსებობის პირობებში, აღნიშნული, სასამართლოს მიერ დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანისა და სარჩელის დაკმაყოფილების საფუძველი გახდა. სსკ-ის 215-ე მუხლის მე-3 ნაწილში მითითებული „საპატიო მიზეზი“ იმგვარად განიმარტება, რომ მხარეს საპროცესო მოქმედების შესრულება საპატიოდ ჩაეთვალოს, როდესაც მის მიერ წარდგენილი მტკიცებულება ადასტურებს მისგან დამოუკიდებელი

ფაქტორების ზემოქმედებით სადავო საპროცესო მოქმედების შესრულების ობიექტური ხელშეშლით გამოწვეულ შეუძლებლობას. ამავე კონტექსტში მნიშვნელოვანია, რომ ყოველი კონკრეტული ურთიერთობის მოწესრიგებისას, სასამართლომ გამოიკვლიოს და დაადგინოს დავის ფაქტობრივი გარემოებები, რაც, ცხადია, თითოეულ შემთხვევაში განსხვავებულია. სასამართლოს მიერ დადგენილი სამართლებრივი შედეგიც გამომდინარეობს კონკრეტული გარემოებების შეფასებიდან. საკასაციო სასამართლო განმარტავს, რომ საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლით აღიარებულია უფლების სასამართლო წესით დაცვის საყოველთაო პრინციპი, თუმცა, იგი არ არის აბსოლუტური და ექვემდებარება შეზღუდვას. თავის მხრივ, შეზღუდვა ლეგიტიმურია, თუ იგი კანონით პირდაპირ გათვალისწინებულ საფუძველს ემყარება. ამგვარ საფუძველს წარმოადგენს სსკ-ის 230-ე მუხლი. სამოქალაქო საპროცესო სამართალწარმოებაში დაუსწრებელი გადაწყვეტილების ინსტიტუტი უზრუნველყოფს მხარეთა მიერ საპროცესო ვალდებულებების შესრულებისადმი პატივისცემისა და მათი პასუხისმგებლობის დონის ამაღლებას. ის ემსახურება საპროცესო დისციპლინის განმტკიცებას და პროცესის გამარტივებას. აქედან გამომდინარე, ეს ინსტიტუტი სსკ-ის მე-3 და მე-4 მუხლებით განმტკიცებული სამართალწარმოების ფუნდამენტური პრინციპების რეალიზაციაა. თუ დაუსწრებელი გადაწყვეტილების მიღებისას კანონით გათვალისწინებული წინაპირობები დაცულია, მისი გაუქმება სათანადო დასაბუთების გარეშე დაუშვებელია. დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის გზით სარჩელის დასაკმაყოფილებლად მოსამართლე ვალდებულია, გამოარკვიოს კანონის ძალით დადგენილად მიჩნეული ფაქტობრივი გარემოებები ამართლებს თუ არა იურიდიული თვალსაზრისით მოთხოვნას. განსახილველ შემთხვევაში, დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გაუქმების მოთხოვნისას წარდგენილი არ ყოფილა რაიმე მტკიცებულება, რომელიც დაადასტურებდა მხარის გამოუცხადებლობის საპატიო მიზეზს.

► 8 – 4/2023

სარჩელის უზრუნველყოფით გამოწვეული ზიანი

სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურება დელიქტური ვალდებულების სპეციალურ სახეს წარმოადგენს და იგი არაა ზიანის ანაზღაურების ზოგადი წესებით, არამედ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით რეგულირდება.

მისი საპროცესო სამართლებრივი დატვირთვის მიუხედავად, იგი შესაძლებელია გახდეს სასარჩელო მოთხოვნის საფუძველი. (ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის 18 მაისის განჩინება საქმეზე N ას-1216-1136-2017

სსკ-ის 199-ე მუხლის მე-3 ნაწილი

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის გაფორმდა მშენებარე ნაგებობაში წილის ნასყიდობის ხელშეკრულება, რომელიც უზრუნველყოფილი იყო თავდებობით, მოპასუხემ და მესამე პირმა იკისრეს სოლიდარული პასუხისმგებლობა ამხანაგობის მიერ მოსარჩელის სასარგებლოდ ვალდებულების შესრულებაზე. ვალდებულება დაარღვია ამხანაგობამ, რის გამოც მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა სასამართლოში და მოითხოვა, სარჩელის უზრუნველყოფის მიზნით ყადაღა დადებოდა მოპასუხის კუთვნილ უძრავ ქონებას. პირველი ინსტანციის სასამართლომ დაადგინა, რომ წილის ნასყიდობის ხელშეკრულება იყო ბათილი და, შესაბამისად, არარად იქნა მიჩნეული თავდებობის შეთანხმება. აღნიშნულ საქმეზე გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიებით მოპასუხეს მიაღვა ზიანი. სააპელაციო სასამართლომ სააპელაციო საჩივარი არ დააკმაყოფილა და გასაჩივრებული განჩინება დარჩა უცვლელი.

თავდაპირველმა მოპასუხემ სარჩელი აღძრა სასამართლოში და მოითხოვა სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

სასამართლომ დაადგინა, რომ განსახილველი დავის საგანი სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუმართლებლობით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურებაა, რომლის დაკმაყოფილებაზე უარიც ქვემდგომმა სასამართლოებმა ძირითადად იმით დაასაბუთეს, რომ მოსარჩელემ ვერ გაართვა თავი დელიქტური მოთხოვნის წარმოშობასთან დაკავშირებულ მტკიცების ტვირთს, რასაც არ ეთანხმება კასატორი და პრეტენზიას აცხადებს გასაჩივრებული განჩინების როგორც ფაქტობრივი, ისე - სამართლებრივი დასაბუთების კუთხით. ამასთან, ქვემდგომი სასამართლოები სადავოდ ხდიდნენ საპროცესო ნორმის, როგორც მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმად გამოყენების შესაძლებლობას.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუმართლებლობით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურება დელიქტური ვალდებულების სპეციალურ სახეს წარმოადგენს და იგი რეგულირდება არაა ზიანის ანაზღაურების ზოგადი წესებით, არამედ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 199-ე მუხლის მე-3 ნაწილით, რაც იმას ნიშნავს, რომ ნორმით გათვალისწინებული სამართლებრივი შედეგის დადგომისათვის:

1. გამოყენებული უნდა იყოს სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიება;
2. ეს ღონისძიება უნდა იყოს გაუმართლებელი;
3. უზრუნველყოფის ღონისძიების შედეგად უნდა არსებობდეს ზიანი;
4. სახეზე უნდა იყოს მიზეზ-შედეგობრივი კავშირი.

ამ ფაქტების მითითება და მტკიცება, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის შესაბამისად, ეკისრება მოსარჩელეს. ის გარემოება, რომ მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმად გვევლინება საპროცესო სამართლის ნორმა, არ-

სებითად არ ცვლის ვითარებას. აღნიშნული საკანონმდებლო ტექნიკის საკითხია და სამართლებრივი ურთიერთობის რეგულირების მხოლოდ მასზე დამყარება არ ეწინააღმდეგება მართლწესრიგის პრინციპებს. ეს ნორმა მნიშვნელოვანია იმ კონტექსტშიც, რომ იგი, მოსამართლეს აძლევს პრევენციული მოქმედების განხორციელების შესაძლებლობას - ზიანის აშკარა საფრთხის შემთხვევაში, მხარეს შეიძლება დაეკისროს მისი უზრუნველყოფა. ამასთანავე, პირს, რომლის ინტერესების დაცვასაც ემსახურება უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება, განემარტება ამ ღონისძიების გაუმართლებლობის გამო შესაძლო ზიანზე პასუხისმგებლობა. პასუხისმგებლობის დაკისრების მოთხოვნა კი რეალიზდება დისპოზიციურობის პრინციპის, ე. ი. სასარჩელო მოთხოვნის წაყენების რეალიზებით. სასამართლომ მიიჩნია, რომ დასაადგენია გაუმართლებელი ყადაღის პირობებში რა ოდენობით ზიანი მიაღწა კასატორს. სწორად ამიტომ, საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა იმავე სასამართლოს, რომელმაც საქმეში არსებული მტკიცებულებების ყოველმხრივი კვლევის შედეგად უნდა განსაზღვროს ზიანის მოცულობა და ამის შემდგომ გადაწყვიტოს სარჩელის საფუძვლიანობის საკითხი. სასამართლომ უნდა დაადგინოს მიზეზობრივი კავშირი გაუმართლებელ ყადაღასა და დამდგარ ზიანს შორის, რადგანაც მოსარჩელეს, გარდა ყადაღადადებული უძრავი ნივთებისა, სხვა ქონება არ გააჩნდა. ეს ყოველივე მოწმობს დელიქტური ვალდებულების ერთგვარ სახესხვაობას.

ნინო ბერულავა

► 9 – 4/2023

თვალთმაქცური გარიგება

თვალთმაქცური გარიგების დროს ნების გამოვლენა მიმართულია სამართლებრივი შედეგების დადგომისაკენ, თუმცა, არა იმ ხელშეკრულების შესაბამისად, რომელზეც მხარეები თანხმდებიან. ამგვარი გარიგების მიზანს წარმოადგენს იმ გარიგების დაფარვა,

რომლის მიღწევის სურვილი მხარეებს რეალურად გააჩნიათ.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

უზენაესი სასამართლოს 2022 წლის 18 მაისის განჩინება საქმეზე N ას-1090-2021

სკ-ის 50-ე, 52-ე და 56-ე მუხლები

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის გაფორმდა უძრავი ქონების ნასყიდობა-გამოსყიდვის ხელშეკრულება, რომლის საფუძველზეც მოსარჩელემ მოპასუხისგან მიიღო გარკვეული თანხა. ეს ხელშეკრულება რეგისტრირებულ იქნა საჯარო რეესტრის ეროვნულ სააგენტოში. მოგვიანებით მოპასუხემ უძრავ ქონებაზე ამონაწერი განაახლა, სადაც ვალდებულების ნაწილში მითითებული აღარ იყო მოსარჩელის მხრიდან საცხოვრებელი სახლის გამოსყიდვის უფლება. ამგვარად, მოსარჩელემ, ფაქტობრივად, ყველანაირი უფლება დაკარგა ქონებაზე.

ნასყიდობის საგანი მყიდველის ფაქტობრივ მფლობელობაში არ გადასულა და მხოლოდ 4-5 თვის შემდეგ პატრულის მეშვეობით გამოასახლა მოპასუხემ მოსარჩელე.

მოსარჩელე მიუთითებს, რომ სესხის ხელშეკრულება მოპასუხემ შენიღბა ნასყიდობა-გამოსყიდვის ხელშეკრულებით, რაც თვალთმაქცური გარიგებაა, სესხისა და იპოთეკის ნაცვლად გამოსყიდვის უფლებით ნასყიდობა გაფორმდა იმიტომ, რომ ამით მყიდველმა უფრო მყარი გარანტია მიიღო და მართალია, ნასყიდობა-გამოსყიდვის ხელშეკრულება ხელმოწერილია მოსარჩელის მიერ, თუმცა ნოტარიუსმა დაადასტურა მხოლოდ ხელმოწერის ნამდვილობა და უფლება-მოვალეობები არ განუმარტავს. პირველი ინსტანციის სასამართლომ მოსარჩელის სარჩელი დააკმაყოფილა და ბათილად იქნა ცნობილი მხარეთა შორის გაფორმებული უძრავი ქონების ნასყიდობის ხელშეკრულება გამოსყიდვის უფლებით. სააპელაციო სასამართლომ კი გააუქმა აღნიშნული გადაწყვეტილება და არ დააკმაყოფილა მოსარჩელის მოთხოვნები. სააპელაციო პალატის შეფასებით, განსახილველ საკითხს,

ხელშეკრულების დადების მომენტში მხარეთა მიერ გამოვლენილი ნამდვილი ნების დადგენა წარმოადგენდა. პალატის განმარტებით, მხოლოდ ის გარემოება, რომ სადავო გარიგების დადების დროს მოსარჩელეს სურდა სესხის ხელშეკრულების დადება, მაგრამ ამაზე მოპასუხე არ დაეთანხმა და ამიტომ გაფორმდა ნასყიდობა-გამოსყიდვის ხელშეკრულება, არასაკმარისი იყო ამ გარიგების ბათილად ცნობისათვის იმ პირობებში, როცა არ დგინდებოდა მოპასუხის ნება - სესხის არსებობის დადგენაზე. პალატამ მიიჩნია, რომ მოცემულ შემთხვევაში, სესხისა და იპოთეკის თაობაზე მხარეთა შეთანხმების (დაფარული გარიგების) არსებობის მტკიცება მოსარჩელეს ეკისრებოდა; მას უნდა წარმოედგინა მტკიცებულებები და დაემტკიცებინა, რომ მხარეებს შორის არსებობდა სესხისა და იპოთეკის გარიგება. ამ გარემოების დამტკიცება შესაძლებელი იყო სესხის ხელშეკრულებით, სესხის სახით თანხის გადაცემის ან მიღების ხელწერილით, ვალის აღიარების ხელშეკრულებით, პროცენტის გადახდის დამადასტურებელი მტკიცებულებით ან სხვა მტკიცებულებებით, თუმცა, მოსარჩელეს ასეთი მტკიცებულებები სასამართლოსთვის არ წარმოუდგენია. აღნიშნული გადაწყვეტილება მოსარჩელემ გაასაჩივრა საკანადაციო წესით.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

გამოსყიდვის უფლებით ნასყიდობას აქვს გარკვეული თავისებურებანი, რაც იმაში მდგომარეობს, რომ გამყიდველს უფლება აქვს, დათქმულ ვადაში გამოისყიდოს გასხვისებული ნივთი. ახალ შემძენს უფლება არ აქვს, უარი თქვას სასყიდლის მიღებასა და საკუთრების დაბრუნებაზე. ხელშეკრულების შინაარსი მას ზღუდავს მესაკუთრის აბსოლუტური უფლებით ფლობდეს, სარგებლობდეს და განკარგოს გამოსყიდვის უფლებით შეძენილი ქონება. იგი გამოსყიდვის ვადით შეზღუდულია და საკუთრების უფლებას შეიძენს გამოსყიდვისათვის დათქმული ვადის გასვლის შემდეგ. თავის მხრივ, გამყიდველსაც დაკისრებული აქვს ვალდებულება, გამოისყიდვის უფლება მხოლოდ გამოსყიდვისათვის დათქმულ ვადაში განახორციელოს. თუ ის არ

ისარგებლებს შესაბამის ვადაში გამოსყიდვის უფლებით, მაშინ მას ესპობა უფლება, ვადის გასვლის შემდგომ გადაიხადოს ღირებულება და გამოისყიდოს ქონება. რა თქმა უნდა, ქონების გამოსყიდვის უფლება მას არ ერთმევა ვადის გასვლის შემდეგაც, მაგრამ ამ ვადის გასვლის შემდეგ ნივთის გაყიდვის უფლება ენიჭება მის ნამდვილ მესაკუთრეს და ის ვალდებული აღარაა იმავე ფასში ან თუნდაც განსხვავებულ ფასში მიჰყიდოს კუთვნილი ქონება ყოფილ მესაკუთრეს. მოსარჩელის მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველს სამოქალაქო კოდექსის 56-ე მუხლის მეორე ნაწილი წარმოადგენს, რომლის მიხედვითაც, თუ მოსარჩენებლად დადებული გარიგებით მხარეებს სურთ სხვა გარიგების დაფარვა, მაშინ გამოიყენება დაფარული გარიგების მიმართ მოქმედი წესები (თვალთმაქცური გარიგება). მხარეები სარგებლობენ ხელშეკრულების დადების თავისუფლების პრინციპით. გარიგების ნამდვილობა მხარეთა ნების თავისუფალ გამოვლენაზეა დამოკიდებული. ნასყიდობის ხელშეკრულების ნამდვილობისათვის აუცილებელია მხარეთა თავისუფალი ნების გამოვლენა. უძრავი ქონების მესაკუთრემ უნდა გამოხატოს ნება, რომ ქონებაზე საკუთრება მყიდველს გადასცეს. კანონმა დაადგინა, რომ უძრავი ქონების ნასყიდობის ხელშეკრულება უნდა დაიდოს წერილობითი ფორმით. მოცემულ შემთხვევაში, საქმეში წარმოდგენილი ხელშეკრულების ფორმა დაცულია, რადგანაც ის გაფორმებულია წერილობით და შეიცავს ყველა აუცილებელ რეკვიზიტს, თუმცა, მიუხედავად ამისა, მოსარჩელე ამტკიცებდა, რომ მას ქონება არ გაუყიდა და ნასყიდობის თაობაზე ნება არ გამოუვლენია. მოსარჩელის განმარტებით, მან მხოლოდ სესხისა და იპოთეკის ხელშეკრულების ნება გამოავლინა. მოჩვენებითია გარიგება, რომელიც დადებულია იმ განზრახვის გარეშე, რომ მას მოჰყვეს შესაბამისი იურიდიული შედეგი. თვალთმაქცური გარიგებისას მხარეებს სხვა გარიგების დაფარვა სურთ. მოჩვენებითი გარიგების დროს, მისი ბათილობის საკითხი დამოკიდებულია მხარეთა მიერ ჩაფიქრებული მიზნის მართლზომიერებაზე, ხოლო თვალთმაქცური გარიგებისას, ბათილობის შემთხვევაში, უნდა

გაირკვეს დაფარული გარიგების ხასიათი, რომელიც შესაძლოა იყოს ბათილი ან არა, თუმცა, უმრავლეს შემთხვევაში, იგი ბათილია. როგორც მოჩვენებითი, ისე თვალთმაქცური გარიგება მხოლოდ მოსაჩვენებლად დადებული, არც პირველ და არც მეორე შემთხვევაში მხარეებს არ სურთ ამ გარიგებიდან გამომდინარე შედეგის დადგომა. თვალთმაქცური გარიგების დროს ნების გამოვლენის სუბიექტების ნება შეთანხმებულია და მათ განზრახული აქვთ განსაზღვრული სამართლებრივი შედეგის დადგომა, თუმცა, მათი შინაგანი ნება და გამოვლენილი ნება არ ემთხვევა ერთმანეთს. დადებული გარიგებით ისინი ფარავენ სხვა გარიგებას, რომლის დადების ნებაც რეალურად გააჩნიათ. ამ შემთხვევაში, დგება ამ ნორმის საფუძველზე ნების გამოვლენის ბათილობის საკითხი. თვალთმაქცური გარიგების დროს განხილვის საგანია გარიგების მხარეთა მიერ შინაგანი და გარეგნულად გამოვლენილი ნების ურთიერთმიმართება, ვინაიდან მათ შორის არსებობს შეუსაბამობა. ასეთ შემთხვევაში, მოსარჩელის მტკიცების საგანს შეადგენს იმ ფაქტობრივი შემადგენლობის დადასტურება, რაც თვალთმაქცური გარიგების ყველა წინაპირობას მოიცავს. ამგვარ ვითარებაში, მხარეთა მტკიცებითი ფორმა, როგორც წესი, ორიენტირებულია მხოლოდ მოწმეთა ჩვენებაზე და მეტი დამაჯერებლობისათვის, მათ მიერ დასახელებულ მოწმეთა თანაფარდობაზე. თუ მოსარჩელის არგუმენტაცია გამყარებულია მოწმეთა ჩვენებებით, ამ მტკიცებულებით უნდა დასტურდებოდეს ყველა იმ გარემოების არსებობა, რომელიც თვალთმაქცური გარიგების შემადგენლობას ქმნის, ხოლო დასკვნა იმის შესახებ ჩაითვალოს თუ არა თვალთმაქცურად გარიგება, უნდა გამოიტანოს სასამართლომ დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების შეფასების საფუძველზე. საკასაციო პალატა ყურადღებას მიაქცევს ხელშეკრულების საგნის ფასს და ამ მიმართებით განმარტავს, რომ ნასყიდობა გამოსყიდვის უფლებით ყოველთვის სესხსა და იპოთეკას არ ფარავს. ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში დასადგენ გარემოებათა წრეს წარმოადგენს ისეთი ფაქტები, როგორებიცაა, სესხისათვის დამახასიათებელი თავისებურებები, მა-

გალითად, სარგებელი (ყოველთვიური პროცენტი), ქონების ფასი, სესხის სახით აღებული თანხის ოდენობა და მისი გონივრული შესაბამისობა ქონების ღირებულებასთან და ა. შ. მართალია, სამოქალაქო კოდექსის 319-ე მუხლის პირველი ნაწილი მხარეებს აძლევს უფლებას, რომ შეთანხმდნენ ნასყიდობის ფასზე ნივთის საბაზრო ღირებულებაზე ნაკლები ოდენობითაც, თუმცა, მოცემულ შემთხვევაში, სააპელაციო პალატისაგან განსხვავებით, საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ გარიგებით განსაზღვრული ფასი აშკარად შეუსაბამო და არაგონივრული იყო ნივთის საბაზრო ღირებულებასთან, რაც კიდევ ერთ ეჭვს ბადებს გარიგების თვალთმაქცურ ხასიათზე.

საკასაციო პალატა ყურადღებას გაამახვილებს მოპასუხის მიერ სასამართლოსთვის მიცემულ განმარტებაზე, რომ მის ინტერესებში არ შედიოდა თანხის სესხად გაცემა, მას სურდა უძრავი ნივთის შეძენა და არ იყო თანახმა მოსარჩელესთან დადებულიყო სესხის ხელშეკრულება. დასახელებული გარემოებებიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ არ დგინდება გონივრული კავშირი მოპასუხის მიერ მითითებულ ხელშეკრულების დადების მოტივებსა და იურიდიულ მოქმედებებს შორის. კერძოდ, თუ მოპასუხეს ნამდვილად უძრავი ნივთის შეძენის სურვილი გააჩნდა, გაურკვეველია თუ რატომ გაითვალისწინეს მხარეებმა ნასყიდობის ხელშეკრულებაში გამოსყიდვის უფლება, რატომ აღჭურვა შემძენმა გამყიდველი ამ უფლებით და რატომ არ დაეუფლა შემძენი უძრავ ქონებას შეძენისთანავე. ამდენად, საკასაციო პალატის მოსაზრებით, მხარეთა მიერ ფაქტობრივად განხორციელებული მოქმედებები და მოპასუხის განმარტება, რომ მას მხოლოდ უძრავი ქონების შეძენა სურდა, არ შეესაბამება ერთმანეთს. ამ გარემოებამ დაარწმუნა საკასაციო პალატა იმაში, რომ გამოსყიდვის უფლებით ნასყიდობის ხელშეკრულების გაფორმების მიზანს მოპასუხის მხრიდან სესხის დაბრუნებისათვის უფრო მყარი გარანტიის შექმნა წარმოადგენდა.

ნინო ბერულავა

► 10 – 4/2023

„სარკისებური ასახვის პრინციპი“

გადაწყვეტილების მცნობ სასამართლოს სარკისებურად გადააქვს უცხო ქვეყნის სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე ის წესები, რომლებიც საკუთარ ქვეყანაში მოქმედებს გადაწყვეტილების მიღების კომპეტენციასთან დაკავშირებით.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 26 ოქტომბრის განჩინება საქმეზე N ა-2135-შ-46-2015

სკს-ის 68-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ვ) ქვეპუნქტი

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

უკრაინის ხარკოვის საოლქო სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა მოსარჩელის სასარჩელო მოთხოვნა, რომელიც ეფუძნებოდა თანხის დაკისრების შესახებ დავას. მოსარჩელის წარმომადგენელმა შუამდგომლობით მიმართა საქართველოს უზენაეს სასამართლოს და მოითხოვა უკრაინის რესპუბლიკის ხარკოვის ოლქის სასამართლოს გადაწყვეტილების საქართველოს ტერიტორიაზე ცნობა და აღსრულება თანხის დაკისრების ნაწილში. მოპასუხე მხარე არ დაეთანხმა წარმოდგენილ შუამდგომლობას და მოითხოვა საქმის ზეპირი მოსმენით განხილვა. შუამდგომლობის ავტორის მოსაზრებით, საქართველოს უზენაესი სასამართლო არ იყო კომპეტენტური ორგანო, რომელმაც უნდა ცნოს და აღასრულოს ზემოთაღნიშნული გადაწყვეტილება. მან მიუთითა „საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ“ საქართველოს კანონის 68-ე მუხლის მე-5 პუნქტზე, 70-ე მუხლის მე-2, მე-3 პუნქტებზე, 71-ე მუხლის მე-2 პუნქტზე და 68-ე მუხლის მე-2 პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტზე, რომლის თანახმად, გადაწყვეტილების ცნობა არ ხდება, თუ უცხო ქვეყნის სასამართლო, რომელმაც გამოიტანა გადაწყვეტილება, საქართვე-

ლოს კანონმდებლობის მიხედვით კომპეტენტურად არ ითვლება და მიიჩნია, რომ განსახილველ შემთხვევაში, სწორედ აღნიშნული საფუძვლის არსებობის გამო არ უნდა მოხდეს ხარკოვის ოლქის სასამართლოს გადაწყვეტილების ცნობა და აღსრულება საქართველოში. მოპასუხე ასაბუთებდა, რომ ნარდობის ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულების ადგილი საქართველო იყო, შესაბამისად, „საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის „ბ“ პუნქტის თანახმად, აღნიშნულ დავაზე სწორედ საქართველოს სასამართლოს გააჩნდა საერთაშორისო კომპეტენცია. მან ასევე მიუთითა, რომ მხარეებს შორის გაფორმებული ხელშეკრულების მე-12 მუხლის მე-2 პუნქტით, მხარეებმა, როცა გამოხატეს თავიანთი ნება განსჯადი სასამართლოს თაობაზე, ნათლად განსაზღვრეს, რომ ხელშეკრულებიდან წარმოშობილი დავის შეთანხმების გზით მოუგვარებლობის შემთხვევაში, დავას გადაწყვეტდა სასამართლო მოპასუხის ადგილსამყოფელის მიხედვით, მოპასუხის ადგილსამყოფელი ქვეყნის მატერიალური და პროცესუალური კანონმდებლობის მოთხოვნათა შესაბამისად. მოცემულ შემთხვევაში კი, მოპასუხე იყო საქართველოში დაფუძნებული იურიდიული პირი, მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულების მე-12 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად კი, სწორედ, საქართველოს სასამართლოს უნდა განეხილა სადავო საკითხი.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ კონკრეტულ დავასთან მიმართებით საქართველოს სასამართლოების საერთაშორისო კომპეტენციის დადგენა არის სამართლისა და არა ფაქტის საკითხი. მხარეთა ნების ავტონომია საერთაშორისო კერძო სამართალში მნიშვნელოვან პრაქტიკულ როლს ასრულებს როგორ კოლიზიურ, ასევე, საერთაშორისო სამოქალაქო საპროცესო სამართლებრივ კონტექსტშიც. საპროცესო სამართალში მხარეთა ნების ავტონომიის საუკეთესო გამოვლინებას წარმოადგენს მრავალი ქვეყნის კანონმდებლობით გათვალისწინებული სასურველი სასამართლოს საერთაშორისო განს-

ჯადოებაზე/საერთაშორისო კომპეტენციაზე შეთანხმების შესაძლებლობა. შეთანხმება სასამართლოს საერთაშორისო განსჯადობაზე/კომპეტენციაზე წარმოადგენს ძირითადი ხელშეკრულებისაგან დამოუკიდებელ და თვითმყოფად ხელშეკრულებას, რომლის ნამდვილობა და ძალაში შესვლა წესრიგდება მატერიალური სამართლით, ხოლო მისი დასაშვებობა/ფორმა და სამართლებრივი შედეგები კი განისაზღვრება შესაბამისი საპროცესო სამართლით. საქართველოს სინამდვილეში ფორმის საკითხი წყდება „საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ“ საქართველოს კანონის 18-ე მუხლით, ხოლო ნამდვილობა და ძალაში შესვლაზე გამოსაყენებელი სამართალი კი განისაზღვრება „საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ“ საქართველოს კანონის 27-ე მუხლით. საკასაციო პალატამ ყურადღება გაამახვილა ხელშეკრულების 12.2-ე მუხლზე, კერძოდ, „იმ შემთხვევაში, თუ მხარეები ვერ შეთანხმდებიან მოლაპარაკების გზით, მაშინ საქმე ექვემდებარება (საერთო სასამართლოების დაქვემდებარების გარდა) შესაბამის სასამართლოში გადაცემას მოპასუხის ადგილმდებარეობის მიხედვით შესაბამისი სასამართლოს რეგლამენტის, მოპასუხის ქვეყნის მატერიალური და პროცესუალური სამართლის შესაბამისად“.

ხელშეკრულება არის მხარეთა მიერ მიღწეული კონსენსუსის შედეგი, რომელიც, სამართლებრივი თვალსაზრისით, იწვევს მხარეთა მიმართ უფლებებისა და ვალდებულებების წარმოშობას მათივე ნების საფუძველზე. ხელშეკრულების განმარტების დროს სასამართლო ორ მნიშვნელოვან საკითხს წყვეტს: სასამართლოს ევალება მხარეთა მიერ ხელშეკრულებაში გაკეთებული გამონათქვამების დაზუსტება, ხოლო მეორეს მხრივ, სასამართლო თავისი გადაწყვეტილებით ხელშეკრულებაში ღიად დარჩენილი ადგილების ე.წ. ხარვეზების შევსებას ახორციელებს.

საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ განსჯადობაში/კომპეტენციაში იგულისხმება სახელმწიფოს სასამართლო ხელისუფლების გამოყენების ფარგლები. მხოლოდ შიდასახელმწიფოებრივი პროცესუალური ნორმების საფუძვე-

ლზე განსჯადობის დადგენის შემდეგ ხდება საერთაშორისო განსჯადობის საკითხის გადაწყვეტა.

ქვეყნის შიგნით სასამართლო სისტემა თავად განსაზღვრავს სასამართლოს საერთაშორისო კომპეტენციის ფარგლებს. არ არსებობს ეროვნული სამართლის მიერ წინასწარ დადგენილი რაიმე წესი საერთაშორისო კომპეტენციის შესახებ. თითოეული ქვეყნის სასამართლო თავად წყვეტს საერთაშორისო კომპეტენციის საკითხს და მას განიხილავს იმ ჩარჩოებში, რომელ ჩარჩოშიც ის მიიჩნევს, რომ აღნიშნული დავის განხილვა მის კომპეტენციაში შედის.

საკასაციო პალატა საერთაშორისო კომპეტენციასთან ერთად, ყურადღებას ამახვილებს განსაკუთრებულ საერთაშორისო კომპეტენციაზეც. განსაკუთრებული საერთაშორისო კომპეტენცია („specific contracts“), ძირითადად გამოიყენება ცალკეული სახის სამოქალაქო სამართლებრივი დავების მიმართ.

განსაკუთრებული საერთაშორისო კომპეტენციის ცალკეულ შემთხვევებს ითვალისწინებს „საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლი. აღნიშნული მუხლის მიხედვით, საქართველოს სასამართლოებს განსაკუთრებული საერთაშორისო კომპეტენცია აქვთ მხოლოდ იმ სარჩელებზე, რომლებიც ეხება: ა) უძრავ ქონებას, თუ ეს ქონება საქართველოშია; ბ) იურიდიული პირის ან მისი ორგანოს გადაწყვეტილებათა ნამდვილობას ან შეწყვეტას, როცა ამ იურიდიული პირის ან მისი ორგანოს რეზიდენცია საქართველოშია; გ) საქართველოს სასამართლოების ან სხვა ორგანოების მიერ იურიდიული პირების რეგისტრაციას; დ) პატენტის, სავაჭრო ნიშნის ან სხვა უფლების რეგისტრაციას, როცა ამ უფლებათა რეგისტრაცია ან რეგისტრაციის მოთხოვნა საქართველოში განხორციელდა; ე) იძულებითი აღსრულების ღონისძიებებს, როცა მათი მოთხოვნა ან განხორციელება საქართველოში მოხდა.

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ უცხო ელემენტის შემცველ დავებთან დაკავშირებით საქართველოს სასამართლოები საკუთარი კომპეტენციის დადგენისას ხელმძღვანელობენ „საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ“ საქა-

რთველოს კანონისა და საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის შესაბამისი დებულებებით (თუ საერთაშორისო ხელშეკრულება ან შეთანხმება, რომლის ხელშეკრული მხარეც არის საქართველო, სხვა რამეს არ ითვალისწინებს). საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ უკრაინის რესპუბლიკის ხარკოვის ოლქის სასამართლოს მოცემულ დავაზე გააჩნდა საერთაშორისო კომპეტენცია. გამომდინარე „საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლიდან, საერთაშორისო ხელშეკრულებებით გათვალისწინებულ წესებს აქვთ უპირატესი იურიდიული ძალა ამ კანონით განსაზღვრულ წესებთან შედარებით, საქართველოს რესპუბლიკასა და უკრაინას შორის სამოქალაქო და სისხლის სამართლის საქმეებზე სამართლებრივი დახმარებისა და სამართლებრივ ურთიერთობათა შესახებ ხელშეკრულების (ძალაშია 1996 წლის 6 დეკემბრიდან) 21-ე მუხლის თანახმად, „თუ ამ ხელშეკრულებით სხვა რამ არ არის დადგენილი, ხელშეკრულების მონაწილე მხარეთა სასამართლოები კომპეტენტური არიან, განიხილონ სამოქალაქო საქმეები, თუ მოპასუხეს მათ ტერიტორიაზე გააჩნია საცხოვრებელი ადგილი. იურიდიულ პირთა მიმართ წარდგენილ სარჩელებზე ისინი კომპეტენტურნი არიან, თუ მოცემული მხარის ტერიტორიაზე არის იურიდიულ პირთა მმართველობის ორგანო, წარ-

მომადგენლობა ან ფილიალი. მე-40 მუხლის თანახმად, ხელშეკრულების მონაწილე მხარეები ცნობენ და აღსრულებენ იუსტიციის დაწესებულებების კანონიერ ძალაში შესულ გადაწყვეტილებებს სამოქალაქო საქმეებზე, ხოლო 42-ე მუხლის თანახმად კი, აღსრულების წესი რეგულირდება ხელშეკრულების მონაწილე მხარის კანონმდებლობით, რომლის ტერიტორიაზეც უნდა განხორციელდეს აღსრულება. გარდა ზემოაღნიშნულისა, ამ საკითხთან მიმართებით საერთაშორისო სამოქალაქო პროცესში გავრცელება ჰპოვა ე. წ. „სარკისებური ასახვის პრინციპმა“, რომლის მიხედვითაც, გადაწყვეტილების მცნობ სასამართლოს სარკისებურად გადააქვს თავისი ქვეყნის წესები გადაწყვეტილების მიღების კომპეტენციის შესახებ უცხო ქვეყნის სასამართლო გადაწყვეტილებაზე.

ამ მხრივ, სახელმწიფოთა მიერ სხვა ქვეყნის სასამართლო გადაწყვეტილებაზე უარის თქმის საუკეთესო საშუალებად აღიარებულია დათქმა „საჯარო წესრიგის შესახებ“. გარდა ამისა, კანონმდებლობა ითვალისწინებს გადაწყვეტილების ცნობაზე უარის თქმის სხვა შემთხვევებსაც.

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოცემულ შემთხვევაში უცხო ქვეყანაში მიღებული გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების დამაბრკოლებელი გარემოება არ არსებობდა.

ნინო ბერულავა